

Uchwała z dnia 4 czerwca 2009 r. III CZP 33/09

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z urzędu przy uczestnictwie Janusza W. o wpis do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 4 czerwca 2009 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie postanowieniem z dnia 4 marca 2009 r.:

"Czy sąd rejestrowy jest władny dokonać wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego – Rejestru Dłużników Niewypłacalnych uczestnika na podstawie art. 55 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm.) mimo tego, że treść postanowienia będącego podstawą wpisu nie odpowiada treści wyżej powołanego przepisu, a w szczególności, gdy uczestnik nie został prawomocnie pozbawiony prawa pełnienia funkcji we wszystkich podmiotach tam wymienionych?"

podjął uchwałę:

Sąd rejestrowy dokonuje wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych zgodnie z treścią prawomocnego orzeczenia sądowego będącego podstawą wpisu także wtedy, gdy treść tego orzeczenia – ze względu na nieobjęcie nim wszystkich zakazów przewidzianych w art. 55 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm.) w związku z art. 373 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) – nie jest zgodna z systemem informatycznym Krajowego Rejestru Sądowego.

Uzasadnienie

Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie apelacji od postanowienia, na podstawie którego Sąd Rejonowy (sąd rejestrowy) wpisał do Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru dłużników niewypłacalnych Janusza W. jako osobę pozbawioną prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym lub spółdzielni, mimo że w będącym podstawą tego wpisu prawomocnym postanowieniu, wydanym w postępowaniu upadłościowym, sąd upadłościowy orzekł o zakazie pełnienia przez Janusza W. wymienionych funkcji jedynie w spółce handlowej.

Sąd Rejonowy, dokonując do Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru dłużników niewypłacalnych wpisu niezgodnego z orzeczeniem stanowiącym jego podstawą, uznał, że wpis taki odpowiada treści art. 55 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm. – dalej: „u.K.Rej.S.”) oraz treści wpisu w rejestrze dłużników niewypłacalnych, wskazanej w § 131 pkt 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. Nr 117, poz. 1237 ze zm. – dalej: „rozp.rej.”). Zgodnie z tym przepisem, w rubryce drugiej w polu pierwszym tego Rejestru wpisuje się dane dotyczące podstawy wpisu, a więc m.in. ogłoszenie upadłości oraz „pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółdzielni”. Sąd Rejonowy wskazał ponadto, że treść wpisu w Rejestrze jest generowana elektronicznie, co powoduje, że „sąd orzekający nie ma na nią wpływu”, nie mógł więc wyłączyć z treści wpisu zakazów nie orzeczonych wobec uczestnika postępowania.

Sąd Okręgowy, mając na względzie art. 365 k.p.c., a także wskazując na funkcję ewidencyjną i informacyjną rejestru dłużników niewypłacalnych, powziął wątpliwości co do argumentacji przedstawionej przez Sąd Rejonowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawą o Krajowym Rejestrze Sądowym utworzony został Krajowy Rejestr Sądowy, w skład którego wchodzi m.in. rejestr dłużników niewypłacalnych.

Powołanie tego rejestru stanowiło spełnienie przez ustawodawcę oczekiwań uczestników obrotu gospodarczego, którzy uzyskali instrument ograniczający ryzyko inwestycyjne. Jest to rozwiązanie prawne chroniące potencjalnego wierzyciela przed niewypłacalnością dłużnika jeszcze przed powstaniem zobowiązania.

Rejestr dłużników niewypłacalnych spełnia funkcję ewidencyjną i informacyjną oraz korzysta z domniemania prawdziwości wpisanych do niego danych (art. 13 ust. 1 u.K.Rej.S.). Z tej przyczyny podstawą wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych są dane zweryfikowane prawomocnym orzeczeniem sądowym, zarówno przy wpisie z urzędu (art. 55 u.K.Rej.S.), jak i na wniosek wierzyciela (art. 56 u.K.Rej.S.). Przesłanką wpisu jest więc istnienie prawomocnego postanowienia sądu wydanego na podstawie art. 913-920¹ k.p.c., dotyczącego dłużnika podlegającego wpisowi. Innych uwarunkowań ustawa nie przewiduje, a w szczególności nie uzależnia wpisu od przyczyny niewypłacalności dłużnika. Rejestr dłużników niewypłacalnych został powołany w interesie wierzycieli; wpis do rejestru ujawnia dłużników niewiarygodnych, niezasługujących na zaufanie w obrocie gospodarczym, a tym samym prowadzi do eliminowania ich z tego obrotu. Jest to korzystne dla rynku, może natomiast utrudnić osobom wpisanym do rejestru dłużników niewypłacalnych reaktywowanie działalności gospodarczej.

Przyczyny niewypłacalności mogą być różne, jednakże nie podlegają one badaniu w postępowaniu o wpis. Wynika to jednoznacznie z art. 55 pkt 3 u.K.Rej.S., z charakteru postępowania rejestrowego oraz z niedopuszczalności weryfikowania prawomocnych orzeczeń sądowych będących podstawą wpisu (art. 365 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym koncentruje się w omawianym zakresie na stwierdzeniu niewypłacalności dłużnika i chroni go przed pochopnym wpisem do rejestru dłużników niewypłacalnych (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2003 r., V CK 7/03, OSNC 2004, nr 4, poz. 67).

Krajowy Rejestr Sądowy prowadzony jest w formie elektronicznej, co oznacza, że sąd, dokonując wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych w odpowiedniej rubryce i polu, posługuje się danymi generowanymi elektronicznie, które odpowiadają treści przepisów dotyczących Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru dłużników. W przypadku rejestru dłużników niewypłacalnych treść generowana elektronicznie obejmuje – poza danymi dotyczącymi dłużnika

podlegającego wpisowi oraz podstawą wpisu (np. „ogłoszenie upadłości”) – „pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółdzielni” (§ 131 pkt 2a *in fine* rozp.rej.).

W uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego Sąd Okręgowy zaznaczył, że sąd rejestrowy, dokonując wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych, nie ma możliwości ingerencji w wygenerowaną treść elektroniczną. Okoliczność ta w istocie przesądziła, że Sąd Rejonowy dokonał wpisu niezgodnego z treścią orzeczenia o ogłoszeniu upadłości, który stanowił podstawę wpisu. Rozumowanie takie, oparte na kwestiach technicznych związanych z elektroniczną formą prowadzenia rejestru dłużników niewypłacalnych, jako niezawierające jakichkolwiek jurydycznych argumentów, nie zasługiwało, co oczywiste, na uwzględnienie.

Kwestię objętą przedstawionym zagadnieniem prawnym należało ocenić uwzględniając pojęcie „wpisów niedopuszczalnych”, tylko bowiem takich wpisów sąd nie powinien dokonywać, a także w płaszczyźnie związania sądu rejestrowego prawomocnym orzeczeniem sądu upadłościowego wydanym w postępowaniu w sprawach orzekania o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej (art. 365 k.p.c. i art. 373 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. Nr 60, poz. 535 – dalej: "Pr.u.n.").

W świetle art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S., który przewiduje możliwość wykreślenia przez sąd rejestrowy danych niedopuszczalnych ze względu na obowiązujące przepisy prawa należy uznać, że wpisem niedopuszczalnym jest taki wpis, który zawiera dane niedopuszczalne ze względu na obowiązujące przepisy prawa. Kognicję sądu rejestrowego określa natomiast art. 23 ust. 2 u.K.Rej.S., przyznając temu sądowi kompetencję w zakresie badania zgodności z przepisami prawa treści dokumentów dołączonych do wniosku. W postępowaniu wszczętym z urzędu, a taki charakter miało postępowanie rejestrowe wszczęte w następstwie informacji przekazanej przez sąd orzekający o upadłości dłużnika, nie występują dokumenty dołączone do wniosku, a więc nie istnieje przedmiot badania, nie można zaś przyjąć, aby przewidziane w art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. sformułowanie "jeżeli zamieszczone dane są niedopuszczalne ze względu na obowiązujące przepisy prawa, sąd rejestrowy (...) wykreśla je z urzędu" obejmowało możliwość

dokonywania przez sąd rejestrowy oceny pod kątem zgodności z prawem treści prawomocnego postanowienia sądu upadłościowego, który orzekł o zakazie przewidzianym w art. 373 Pr.u.n. Stoi temu na przeszkodzie art. 365 k.p.c., zgodnie z którym prawomocne orzeczenie sądu wiąże inne sądy. Okoliczność, że sąd upadłościowy nie orzekł o zakazie pełnienia przez dłużnika funkcji we wszystkich podmiotach wymienionych w art. 373 ust. 3 Pr.u.n., nie uchyla związania sądu rejestrowego prawomocnym orzeczeniem wydanym w postępowaniu upadłościowym, zwłaszcza że rozstrzygnięcie takie nie powinno budzić zastrzeżeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2007 r., III CSK 45/07, OSP 2009, nr 3, poz. 34). Nie oznacza to, że orzeczenie sądu upadłościowego zawiera – jak stanowi art. 12 ust. 3 u.K.Rej.S. – dane niedopuszczalne ze względu na obowiązujące prawo. Nie jest więc źródłem wpisu niedopuszczalnego. Brak zgodności tego orzeczenia z systemem informatycznym Krajowego Rejestru Sądowego, opracowanym na podstawie rozporządzenia wykonawczego do ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, jest problemem technicznym, a nie prawnym. Orzeczenie stanowiące podstawę wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym – rejestrze dłużników niewypłacalnych, nawet w razie uznania, że jest ono wadliwe z punktu widzenia regulacji przyjętej w art. 373 Pr.u.n. nie może więc podlegać swego rodzaju korekcie, polegającej na tym, że sąd rejestrowy dokona – w celu zachowania zgodności wpisu z systemem informatycznym rejestru dłużników niewypłacalnych – wpisu nieodpowiadającego treści takiego orzeczenia.

Należało więc, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., podjąć uchwałę stwierdzającą, że sąd rejestrowy dokonuje wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych zgodnie z treścią prawomocnego orzeczenia sądowego będącego podstawą wpisu także wtedy, gdy treść tego orzeczenia – ze względu na nieobjęcie nim wszystkich zakazów przewidzianych w art. 55 pkt 4 u.K.Rej.S. w związku z art. 373 Pr.u.n. – nie jest zgodna z systemem informatycznym Krajowego Rejestru Sądowego.